

1980, 28. února – Sdělení VONS č. 138 „Oprava Sdělení VONS č. 132 o případu Jaroslava Tomka a další vývoj v tomto směru“ o trestním stíhání Jaroslava Tomka pro trestné činy poškozování zájmů republiky v cizině a pobuřování a pro přečin proti zájmům socialistické společnosti v oblasti styku s cizinou a o jeho zadržení v psychiatrické léčebně v Havlíčkově Brodě.

Omlouváme se za opožděnou publikaci tohoto sdělení, která však byla způsobena tím, že jeho pracovní verze byla zabavena při domovní prohlídce.

Ve sdělení č. 132 došlo k celé řadě politováníhodných nepřesností, za něž se omlouváme. Aby byly s konečnou platností vyjasněny, reprodukuje ve stručnosti okolnosti tohoto celého případu.¹ Krom toho uvádíme i jeho další vývoj.

Jaroslav Tomek, mladý katolík, pracovník ČSAD na hraničním přechodu Lichkov-Mezilesí v PLR, byl obviněn 2. 8. 1978 z trestného činu podle § 112 (poškození zájmu republiky v zahraničí)² a z přečinu podle § 5b zákona č. 150/69 Sb. o přečinech (dovoz zakázaného tisku ze zahraničí či jeho rozšiřování).³ Téhož dne byl vzat do vazby do věznice MS v Hradci Králové⁴ a v jeho bydlišti a na pracovišti byla provedena domovní prohlídka.⁵ Skutkovou podstatu uvedeného trestného činu respektive přečinu údajně naplnil tím, že napsal dopis zahraničnímu nakladatelství, v němž se mj. kriticky vyjádřil o náboženské diskriminaci v Československu, resp. že si nechal posílat na adresu svých polských přátel „zakázané knihy náboženského obsahu“ od zahraničních vydavatelů z Rakouska, Itálie, Francie a USA a tyto převážel do ČSSR, kde je dával číst dalším osobám. Z rozhodnutí Okresního soudu v Havlíčkově Brodě ze dne 20. 8. 1979 o zabránění věci potom vyplývá, o jaké tiskoviny šlo (tedy, jaké knihy jsou u nás zakázány). Mezi 128 titulů celkem asi 450 zabraných knih najdeme např. tituly „Potrat a křesťanská zodpovědnost“, „Hovory s Janem Masarykem“, „Písmo svaté v obrazech“, „Životní symfonie Antonína Dvořáka“, „Čechové na

basilejském sněmu“, „Vyhlásenie o niektorých otázkách sexuálnej etiky“, „Okružní list J. S. papeže Pavla VI.“ a dokonce 4 ks Nového zákona.

[Dne] 10. 10. 1978 vznesl vyšetřovatel StB KS SNB v Hradci Králové npor. Kváš proti Jaroslavu Tomkovi také obvinění pro trestný čin podle § 100/1a tr. z. (pobuřování), jehož skutkovou podstatu údajně J. Tomek naplnil tím, že „opisoval ne svým stroji na pracovišti ve více kopiích protisocialisticky zaměřené texty, vypracované protisocialisticky zaměřenými osobami a tyto rozšiřoval mezi svými spolupracovníky“. ⁶ (Jednalo se o prohlášení Charty 77.)

Protože si „obviněný stěžoval na trvající bolesti hlavy a v jeho chování před vyšetřovatelem StB nastalo jistých změn ..., vznikly pochybnosti, zda netrpí duševní chorobou“ a 9. 11. 1978 nařídil vyšetřovatel pozorování jeho duševního stavu na zvláštním oddělení MS v Psychiatrické léčebně v Praze 8 v Bohnicích. ⁷ Tam jej vyšetřovali soudní znalci MUDr. Baštecký a MUDr. Kalouš, ⁸ kteří došli k závěru, že obviněný trpí duševní chorobou, a to schizofrenní psychózou (jedna z nejvážnějších možných diagnóz), že se trestného činu dopouštěl ve stavu nepřičetnosti a navrhli zastavení trestního stíhání – protože jeho pobyt na svobodě je nebezpečný – si také ochrannou ústavní léčbu dle § 72 tr. z.

[Dne] 14. 2. 1979 bylo proto trestní stíhání proti Jaroslavu Tomkovi zastaveno ⁹ a následoval převoz do Psychiatrické léčebny v Havlíčkově Brodě, kde byl J. Tomek internován nepřetržitě až do 18. 12. 1979, kdy OS v Havlíčkově Brodě rozhodl, že „ochranná ústavní léčba splnila svůj účel“, že „bylo dosaženo příznivé úpravy zdravotního stavu pacienta a postačí, aby léčba probíhala nadále ambulantně“. ¹⁰ Přitom formálně mu ochranná ústavní léčba byla uložena až rozhodnutím OS v Havlíčkově Brodě ze dne 20. 8. 1979 (!), takže byl Jaroslav Tomek od 14. 2. 1979 do 20. 8. 1979 zadržován v léčebně zcela bez právního podkladu, nehledě na to, že J. Tomek nebyl v minulosti nikdy psychiatricky léčen a netrpěl ani netrpí žádnými psychickými potížemi. ¹¹

Dlouhodobá neoprávněná psychická detence J. Tomka představuje názorný precedent možností, jak si počínají mocenské orgány

v případě, kdy shromážděný materiál je zcela nedostačující k vznesení obžaloby, nebo kdy soudní projednávání není z jiného důvodu vhodné. Zde se pak nabízí celkem pohodlná cesta psychiatrické internace.¹²

Informace o Chartě 77, r. 3, 1980, č. 4, s. 8–9.

POZNÁMKY

- ¹ Dokument č. 133.
- ² Správně poškozování zájmu republiky v cizině.
- ³ Viz usnesení vyšetřovatele odboru vyšetřování StB Krajské správy SNB Hradec Králové npor. Ivana Kváše z 2. 8. 1978. SOkA Havlíčkův Brod, OS v Havlíčkově Brodě, spis k případu Jaroslava Tomka, spis. zn. N 324/79.
- ⁴ Dne 2. 8. 1978 byl Tomek zadržen, do vazby byl vzat usnesením Krajského prokurátora v Hradci Králové JUDr. Aloise Bráblíka ze 4. 8. 1978 počínaje dnem zadržení 2. 8. 1978. Tamtéž.
- ⁵ Usnesení vyšetřovatele odboru vyšetřování StB Krajské správy SNB Hradec Králové npor. Ivana Kváše o provedení domovní prohlídky u J. Tomka z 2. 8. 1978 a protokol o jejím provedení z téhož dne viz in: tamtéž.
- ⁶ Usnesení o zahájení trestního stíhání J. Tomka z 10. 10. 1978 z trestného činu pobuřování viz in: tamtéž.
- ⁷ Viz usnesení vyšetřovatele odboru vyšetřování StB Krajské správy SNB Hradec Králové npor. Ivana Kváše z 9. 11. 1978 uložené in: tamtéž.
- ⁸ Celými jmény a správně Jaroslav Baštecký a Zdeněk Kalvach.
- ⁹ Viz usnesení vyšetřovatele odboru vyšetřování StB Krajské správy SNB Hradec Králové npor. Ivana Kváše ze 14. 2. 1989 uložené in: SOkA Havlíčkův Brod, f. Okresní soud v Havlíčkově Brodě, spis k případu Jaroslava Tomka, spis. zn. N 324/79.
- ¹⁰ Návrh na změnu ochranného ústavního léčení na ambulantní podali primář MUDr. Miroslav Fučík a ředitel léčebny MUDr. Zbyněk Souček 23. 11. 1979. Senát Okresního soudu v Havlíčkově Brodě složený z předsedy Roberta Jonáka a soudců Hany Nápravníkové a Vlastislava Šimona návrh přijal a prokurátor, obhájce, pacient i zástupce psychiatrické léčebny se vzdali práva na odvolání. Tamtéž.
- ¹¹ Veřejné zasedání u Okresního soudu v Havlíčkově Brodě, které řešilo uložení ochranného ústavního léčení a zabránění věci J. Tomka, se konalo 18. 7. 1979. Předsedou senátu byl Robert Jonák, soudci Jarmila Požárová a Stanislav Kocman. Veřejné zasedání bylo odročeno na neurčito. Pokračovalo o dva dny později. Senát Okresního soudu v Havlíčkově Brodě složený

z předsedy Roberta Jonáka a soudců Jana Štefana a Bohumila Šimka uložil Tomkovi ochranné ústavní psychiatrické léčení a dále rozhodl o zabrání některých věcí zajištěných u Tomka při domovní prohlídce. Tamtéž.

- ¹² Z ambulantní psychiatrické léčby, kterou vykonával Jaroslav Tomek od března 1982 na psychiatrické léčebně Ústavu železničního zdravotnictví ČSD v Pardubicích, byl propuštěn usnesením Okresního soudu v Pardubicích 23. 3. 1984. Soud vycházel ze zprávy pardubické léčebny, že po dobu ambulantního léčení zde „*nebyly pozorovány příznaky duševní poruchy, pacient nepožíval delší dobu žádné léky a vzhledem k tomu, že se stav upravil, bylo navrhováno propuštění z ambulantního ochranného léčení*“. Tamtéž.